

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

УДК 347.73(477)

DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2021.4.10>

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

Атаманчук Наталія Іванівна,

доктор юридичних наук, доцент,
провідний науковий співробітник відділу дослідження
проблем взаємодії держави і громадянського суспільства
Київського регіонального центру Національної академії правових наук України

Проаналізовано систему правового регулювання взаємодії Державної податкової служби України з громадськістю, яка представлена сукупністю законів і підзаконних нормативних актів, що створюють відповідне правове поле для їхньої співпраці. Установлено, що, незважаючи на досить велику кількість нормативно-правових актів, на практиці малоефективною залишається така співпраця, недостатньо врегульованими є питання дієвої участі інститутів громадянського суспільства у формуванні й реалізації податкової політики. Наголошується, що одним із покладених на Державну податкову службу завдань є саме співпраця з інститутами громадянського суспільства, забезпечення проведення консультацій із громадськістю, зокрема через громадську раду, з питань реалізації державної податкової політики. Досліджено діяльність Громадської ради при Державній податковій службі й запропоновано розробку й затвердження «Положення про Громадську раду при Державній податковій службі України». Вивчено практику укладання меморандумів і договорів про співпрацю між Державною податковою службою та громадськими організаціями протягом 2012–2021 років, а також статистичні дані щодо здійснених комунікативних заходів за участі представників засобів масової інформації та опрацьованих запитів протягом січня – червня 2021 року. Проаналізовано статистичні показники результатів публічного громадського обговорення проектів наказів Міністерства фінансів України протягом липня 2021, що дозволило дійти висновків про низьку кількість та активність самих учасників обговорення, неврахування більшості пропозицій громадськості, зниження ефективності таких обговорень і поглиблення недосконалості практики взаємодії між податковими органами й громадськістю. Запропоновано затвердження Комунікаційної стратегії Державної податкової служби України; Програми покращення публічно-сервісної діяльності Державної податкової служби України; Концепції формування та підвищення податкової культури населення; Положення про Громадську раду при Державній податковій службі.

Ключові слова: громадянське суспільство, інститути громадянського суспільства, взаємодія, співпраця, податкова політика, Державна податкова служба України

Atamanchuk Natalia. Legal principles of co-operation of State Tax Service of Ukraine with public

The system of the legal adjusting of cooperation of State Tax Service of Ukraine (farther is STS) with public, that is presented by totality of laws and normative acts that create the corresponding legal field for their collaboration, is analysed. It is set that without regard to plenty enough of normatively-legal acts, in practice the ineffective is remained by such collaboration, well-regulated not enough are questions of effective participation of institutes of civil society in forming and realization of tax politics. It is marked that one of the tasks fixed on STS, there is exactly a collaboration with the institutes of civil society, providing of realization of consultations with public, in particular through public advice, on questions realization of public tax policy. Activity of Public advice is investigational at STS and development and claim of "Statute are offered about Public advice at STS of Ukraine". Practice of conclusion of memorandums and agreements is studied on a collaboration between STS and public organizations during 2012–2021, and also

statistical data in relation to realizable communicative measures at participation of representatives of MASS-MEDIA and worked out queries during January – June 2021. The statistical indexes of results of public discussion of projects of orders of Ministry of finance of Ukraine are analysed during July 2021, that allowed to come to the conclusions about a subzero amount and activity of participants of discussion, untaking into account of most suggestions of public, decline of efficiency of such discussions and deepening of imperfection of practice of co-operation between tax organs and public. Claim of Communication strategy of STS of Ukraine is offered; Programs of improvement of publicly-service activity of STS of Ukraine; Conceptions of forming and increase of tax culture of population; Position is about Public advice at STS.

Key words: *civil society, institutes of civil society, cooperation, collaboration, tax politics, State Tax Service of Ukraine.*

Постановка проблеми. Становлення демократичної, правової та соціальної держави тісно пов'язане з розвитком громадянського суспільства як відокремленої від держави, сім'ї та бізнесу сфери суспільної діяльності громадян, що відповідно до проекту Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2025 роки [1] об'єднуються для прийняття спільних рішень, а також захисту прав та інтересів, досягнення спільного блага, у тому числі у взаємодії з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, іншими політичними інститутами та бізнесом.

Питання такої взаємодії не є чимось новим, адже воно набуло відповідного формування, становлення та розвитку, а також прийняття низки нормативно-правових актів у цій сфері. Разом із тим, незважаючи на достатню кількість нормативного забезпечення взаємодії держави з громадськістю, часті реформування органів державної влади, численні зміни податкового законодавства, зумовлюють актуальність подальших досліджень у цій сфері. Налагодження співпраці та ефектної взаємодії органів влади з інститутами громадянського суспільства є надзвичайно актуальним в різних напрямках реалізації державної політики, особливо у сфері оподаткування. Необхідність здійснення системних розробок теоретико-правових питань взаємодії в системі відносин громадянського суспільства та податкових органів на сьогоднішньому етапі не викликає сумнівів. Метою статті є окреслення подальших напрямів удосконалення взаємодії органів Державної податкової служби (далі – ДПС) із громадськістю у сфері оподаткування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням взаємодії органів дер-

жавної влади, в тому числі Державної податкової служби, з громадськістю в Україні приділялася увага в працях О. Дніпрова [2], З. Кравцової [3], Д. Крилова [4], С. Лекаря, І. Прокопенко [5], Н. Литвин [6], О. Поколюдої [7], І. Тесленок, О. Соріна, В. Мишакова [8], Ю. Сурміна [9], В. Фесюніна [10], Я. Янушевич [11], Gangl K., van Dijk W.W., van Dijk E., Hofmann E. [12] та інших учених.

Виклад основного матеріалу дослідження. ДПС є центральним органом виконавчої влади, що здійснює реалізацію державної податкової політики, державної політики з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Одним із покладених на ДПС завдань, визначених Положенням [13], є співпраця з *інститутами громадянського суспільства*, забезпечення проведення консультацій з громадськістю, зокрема через громадську раду, з питань реалізації державної податкової політики. Зауважимо, що інститутами громадянського суспільства є громадські об'єднання, професійні спілки та їх об'єднання, творчі спілки, організації роботодавців та їх об'єднання, благодійні й релігійні організації, органи самоорганізації населення, недержавні засоби масової інформації та інші невідприємницькі товариства й установи, легалізовані відповідно до законодавства [14].

Система правового регулювання відповідної взаємодії органів і підрозділів ДПС України з громадськістю представлена сукупністю законів і підзаконних нормативних актів, які створюють відповідне правове поле для їхньої співпраці. Зокрема, йдеться про Конституцію України, закони України, укази Президента України та постанови Кабінету Міністрів України, які визначають загальні засади

такої взаємодії, статус органів і підрозділів системи ДПС України, основні напрями їх діяльності, а також відомчі нормативні акти у формі наказів, положень, статутів, правил, інструкцій, які передбачають конкретні форми взаємодії між працівниками ДПС України й громадськістю.

Саме Конституцією України, як Основним Законом нашої держави визначається право громадян України на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення та захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів (ст. 36); право кожного будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань (ст. 55); на вільний вибір на захисника своїх прав (ст. 59) [15] тощо.

Законами України, які регламентують державно-громадське партнерство в Україні, можна вважати такі як: «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики» [16]; «Про соціальний діалог в Україні» [17]; «Про громадські об'єднання» [18]. Серед указів Президента України варто виділити Указ «Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні» від 26 лютого 2016 року № 68/2016 [19], яким було затверджено Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки. Постановами Кабінету міністрів України в такій сфері є: «Про забезпечення участі громадськості у формуванні й реалізації державної політики» від 03 листопада 2010 року № 996 [20] і «Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади» від 5 листопада 2008 року № 976 [14] та інші.

Зокрема, постановою Кабінету міністрів України від 5 листопада 2008 року № 976 [14] затверджено Порядок сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади, який визначає процедуру сприяння проведенню інститутами громадянського суспільства й громадськими радами громадської експертизи діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади. Громадська експертиза діяльності органів виконавчої влади є складовою частиною механізму демократичного управління

державою, який передбачає проведення інститутами громадянського суспільства, громадськими радами оцінки діяльності органів виконавчої влади, ефективності прийняття та виконання такими органами рішень, підготовку пропозицій щодо розв'язання суспільно значущих проблем для їх врахування органами виконавчої влади у своїй роботі [14].

Постановою Кабінету Міністрів (далі – КМ) України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 03.11.2010 № 996 [20] затверджено Порядок проведення консультацій із громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, а також Типове положення про громадську раду при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у м. Києві й м. Севастополі державній адміністрації.

Варто зауважити, що громадська рада є тимчасовим консультативно-дорадчим органом, утвореним для сприяння участі громадськості у формуванні та реалізації державної, регіональної політики. Відповідно до наказу ДПС України від 23 січня 2020 року № 24 [21] до складу Громадської ради при ДПС входить 84 представника інституту громадянського суспільства. Громадська рада при ДПС здійснює свою діяльність відповідно до Типового положення про громадську раду, затвердженого постановою КМ України № 996 [20], тому необхідним вбачаємо розробку та затвердження власне самого документа «Положення про Громадську раду при ДПС України».

Що ж до проведення консультацій з громадськістю, то відповідно до Орієнтованого плану проведення ДПС України консультацій на 2021 рік [22], вони здійснюються протягом року шляхом зустрічей із представниками громадськості й бізнес-спільноти, електронних консультацій з оприлюдненням на офіційному веб-порталі ДПС, тощо.

Основна кількість правових норм, які регулюють взаємодію податкових органів з громадськістю міститься у відомчих нормативних актах ДПС України, зокрема наказах, розпорядженнях, інструкціях

тощо. Саме норми відомчих актів складають переважну більшість норм, які безпосередньо врегульовують організацію взаємодії органів та підрозділів ДПС України з платниками податків. Серед наказів ДПС України варто виділити такі як: «Про затвердження місії та стратегічних цілей діяльності ДПС до 2022 року» від 10 грудня 2019 року № 205 [23]; «Про затвердження Плану заходів з реалізації стратегічних цілей діяльності ДПС до 2022 року» від 30 липня 2020 року № 376 [24]; «Про утворення Проектного офісу реформ при Державній податковій службі України» від 21 травня 2020 року № 222 [25]; «Про організацію співпраці» від 12 червня 2020 року №269 [26]; «Про затвердження пам'яток для працівників апарату ДПС» від 14 липня 2021 року № 687 [27]; «Про набори даних, які підлягають оприлюдненню (оновленню) у формі відкритих даних» від 25 листопада 2019 року № 181 [28]; «Про затвердження Правил етичної поведінки в органах Державної податкової служби» від 02 вересня 2019 року № 52 [29] тощо.

Однак, незважаючи на достатньо велику кількість нормативного забезпечення взаємодії держави з громадськістю, на практиці малоефективною залишається така співпраця, недостатньо врегульованими є питання дієвої участі інститутів громадянського суспільства у формуванні й реалізації податкової політики, захисті їх прав та інтересів.

Натепер однією з основних проблем розвитку громадянського суспільства в Україні, визначених Національною стратегією сприяння розвитку громадянського суспільства [19], є *малоефективна взаємодія органів державної влади, органів місцевого самоврядування з громадськістю через недостатню прозорість діяльності цих органів і забюрократизовані процедури такої взаємодії, низький рівень взаємної довіри.*

Про низький рівень довіри до фіскальних органів свідчать і результати опитування, проведеного дослідниками TNS на замовлення Проектного бюро Національної ради реформ, за якими лише 17% громадян довіряють працівникам Державної податкової служби [30]. Саме рівень довіри до податкових органів сут-

тєво впливає на рівень добровільної сплати податкових зобов'язань, дотримання податкового законодавства платниками, формування податкової культури в суспільстві, створення атмосфери партнерства й взаємодії у стосунках між громадськістю та ДПС.

Тому формування іміджу ДПС як сервісної служби європейського зразка з високим рівнем довіри, є однією із стратегічних цілей діяльності ДПС до 2022 року [23], що передбачає упровадження зручних та доступних сервісів для платників; забезпечення якісного та швидкого консультування платників; удосконалення системи зворотного зв'язку з платниками; ребрендинг і вдосконалення зовнішніх комунікацій; розробка Комунікаційної стратегії ДПС для послідовного висвітлення процесів реформування та забезпечення єдиної політики комунікацій у ДПС; удосконалення процедури адміністративного оскарження, налагодження діалогу з платниками за рахунок впровадження практики медіації.

Вітчизняні учені [8] стверджують, що саме PR грає ключову роль при формуванні позитивного іміджу ДПС, тому для забезпечення процесу удосконалення зв'язків з громадськістю як інструменту створення іміджу необхідно: проводити роз'яснювальну роботу зі всіма охочими згідно з календарним графіком консультацій; організовувати масові заходи з приводу питань оподаткування на чолі з державними службовцями для усунення перешкод спілкування з платниками; транслювати програми на радіо з наданням рекомендацій щодо нарахування та сплаті податків і зборів і надання інформації щодо змін в законодавстві; створювати рекламу на державних і місцевих каналах щодо важливості виконання обов'язків платників податків із нарахування та сплати податків, зборів, платежів відповідно до чинного законодавства.

На думку С. Лекаря та І. Прокопенко [5, с. 152], для підвищення рівня податкової культури у населення та підвищення репутації податкових органів, необхідно здійснювати аналіз громадської думки й забезпечити постійний діалог із бізнесом щодо удосконалення адміністрування податків і зборів.

Такий діалог можливий за допомогою таких заходів як пресконференції, брифінги, інтерв'ю, коментарі, спільні обговорення тощо. Так, відповідно до Звіту про стан виконання Плану заходів із реалізації стратегічних цілей діяльності ДПС на 2021 рік, протягом січня – червня 2021 року підрозділами комунікацій органів ДПС проведено 3 148 заходів за участі представників засобів масової інформації (далі – ЗМІ) (пресконференції, брифінги, інтерв'ю, коментарі тощо) та надано відповіді на 616 запитів ЗМІ; протягом січня – червня 2021 року на вебпорталі ДПС, субсайтах вебпорталу ДПС і в ЗМІ розміщено понад 34 тис. інформаційних матеріалів [31]. Такі заходи здійснено з метою забезпечення проведення єдиної інформаційної політики ДПС щодо взаємодії із засобами масової інформації

та забезпечення прозорості діяльності ДПС і підвищення рівня поінформованості суспільства з питань податкової політики.

Разом із тим важливістю набуває участь інститутів громадянського суспільства в удосконаленні податкового законодавства через громадські обговорення нормотворчих ініціатив державних органів влади у сфері оподаткування. На жаль, статистичні дані ДПС [32] свідчать про низьку кількість і активність самих учасників обговорення. Окрім того, більшість пропозицій громадськості щодо удосконалення законодавчих та регуляторних актів із питань оподаткування залишаються не врахованими, що знижує ефективність таких обговорень і поглиблює недосконалість практики взаємодії між податковими органами й громадськістю.

Таблиця 1

Результати публічного громадського обговорення проектів наказів Міністерства фінансів України протягом липня 2021 року

Дата оприлюднення результатів громадського обговорення	Назва проекту наказу Міністерства фінансів України представленого до громадського обговорення в липні 2021 році	Кількість громадян, які взяли участь в обговоренні	Кількість громадських організацій	Кількість юридичних осіб	Заперечення та / або пропозиції	Взяті до уваги заперечення та / або пропозиції	Запропоновано альтернативних рішень / проектів:
05 липня 2021 року	Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з питання застосування реєстраторів розрахункових операцій і / або програмних реєстраторів розрахункових операцій	1	3	2	13	3	0
06 липня 2021 року	Про затвердження Порядку зарахування в рахунок майбутніх платежів єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування або повернення надміру й / або помилково сплачених коштів	0	0		0	0	0
09 липня 2021 року	Про затвердження Порядку взаємодії між підрозділами територіального органу ДПС під час роботи з безхазяйними речами й майном, що переходять у власність держави	0	0		0	0	0
09 липня 2021 року	Про внесення змін до Порядку формування та надсилання реєстру платників податків для перерахування коштів до бюджету в рахунок погашення податкового боргу з податку на додану вартість в умовах дії системи електронного адміністрування податку на додану вартість	0	0		0	0	0
22 липня 2021 року	Про затвердження змін до Порядку формування плану-графіка проведення документальних планових перевірок платників податків	0	1	0	4	0	0

Побудовано автором на підставі даних ДПС України [32]

Аналіз змісту діяльності ДПС України засвідчує те, що в основу стратегії розвитку податкових органів закладено якісно нову систему взаємовідносин з громадськістю через взаємне співробітництво із населенням та громадськими організаціями, які працюють у сфері захисту прав та інтересів платників податків. Так, на сьогодні, поширеною є практика укладання меморандумів та договорів про співпрацю між ДПС і громадськими організаціями, зокрема: Всеукраїнською громадською організацією «Асоціація платників податків України», Федерацією роботодавців України, Радою бізнес-омбудсмена, Нафтогазовою асоціацією України, громадською організацією «Українська асоціація виробників» тощо. Відповідно оприлюдненої інформації на сайті ДПС, протягом 2012–2021 років було підписано 29 меморандумів, зокрема у 2012 році – 3, 2013 році – 2, 2014 році – 5, 2015 році – 5, 2017 році – 3, 2018 році – 3, 2019 році – 2, 2020 році – 5, 2021 році – 1 [33].

Напрямами підвищення ефективності взаємодії органів виконавчої влади й інститутів громадянського суспільства О. Дніпров вважає: формування публічного діалогу між органами виконавчої влади та інститутами громадянського суспільства як на державному, так і на місцевому рівнях на умовах дотримання принципів законності, відкритості, прозорості; комунікація представників органів виконавчої влади з представниками громадянського суспільства під час участі останніх у політико-правовому житті держави; застосування ресурсів smart-суспільства; співпраця щодо запобігання корупційних проявах в апаратах органів публічної влади, зокрема органах виконавчої влади, та протидії ним [2, с. 142].

В. Фесюнін [10, с. 111] вихідними моментами у розумінні суті правового регулювання взаємодії органів та підрозділів ДПС України з громадськістю в сучасну епоху визнання демократичних цінностей правової держави й громадянського суспільства є розуміння їх місця та ролі в створенні умов для розвитку вільної особистості.

Д. Крилов [4, с. 19] зазначає, що найбільш перспективними тенденціями удосконалення публічно-сервісної діяльності

Державної податкової служби України в умовах європейської інтеграції є: покращення інформаційного забезпечення податкових органів; поліпшення матеріально-технічного забезпечення Державної податкової служби; вдосконалення заходів із протидії корупції в органах ДПС.

Висновки. Системою нормативно-правового забезпечення взаємодії ДПС України з громадськістю є сукупність законів та підзаконних нормативних актів, які створюють правове поле для її належної організації й функціонування. Незважаючи на достатньо велику кількість нормативно-правових актів у цій сфері необхідним вбачаємо розробку та затвердження таких документів як: Комунікаційної стратегії ДПС України, яка б забезпечувала єдину політику комунікацій з громадськістю; Програми покращення публічно-сервісної діяльності ДПС України, яка б визначала напрями покращення фінансового, матеріально-технічного, кадрового, інформаційного забезпечення діяльності ДПС; Концепції формування та підвищення податкової культури населення; Положення про Громадську раду при ДПС України.

На сьогодні, перед ДПС України стоять важливі завдання щодо реалізації ухвалених Парламентом змін податкового законодавства, посилення боротьби з тіньовою економікою та корупцією, активізації конструктивного діалогу з бізнесом і громадськістю, поглиблення соціального партнерства, впровадження в процес взаємодії інформаційних та комп'ютерних технологій, надання узагальнюючих податкових роз'яснень, з метою уніфікації практики застосування податкових норм і зменшення кількості податкових спорів.

Успішність заходів з реформування податкової системи та реалізації податкової політики напряму залежить від побудови надійної моделі взаємодії між платниками податків і ДПС, яка користуватиметься довірою обох сторін податкових взаємовідносин. Спільна робота законодавця, ДПС та інститутів громадянського суспільства в зазначених напрямках покращить публічно-сервісну діяльність цього органу виконавчої влади, а також гармонізує їх взаємодію та співпрацю.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки : Проект Указу Президента України. URL: https://docs.google.com/document/d/1N9y3XeZ_W5eFE3aKNTm5KHts2FEmqd8h/edit (дата звернення: 20.07.2021).
2. Дніпров О.С. Взаємодія органів виконавчої влади та громадських інституцій: адміністративно-правовий аспект. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 4. С. 138–143.
3. Кравцова З.С. Окремі аспекти взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 2. С. 46–49.
4. Крилов Д.В. До проблеми удосконалення публічно-сервісної діяльності Державної податкової служби України. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. № 3. С. 16–19.
5. Лекарь С.І., Прокопенко І.А. Вплив громадської думки на політику держави у сфері оподаткування. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2021. Випуск 1. С. 141–155.
6. Литвин Н.А. Реалізація інформаційної політики органами Державної фіскальної служби України: адміністративно-правовий аспект : монографія. Київ : Гельветика, 2018. 516 с.
7. Покоłodна О.В. Механізм вдосконалення взаємодії органів податкової служби з громадськістю : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 ; Національна академія держ. управління при Президенті України. Харківський регіональний ін-т держ. управління. Харків, 2006. 227 с.
8. Тесленок І.М., Соріна О.О., Мишакова В.О. Зв'язки з громадськістю як основний інструмент формування іміджу державної податкової служби. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 11. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1847> (дата звернення: 20.07.2021).
9. Взаємодія органів державної влади та громадянського суспільства : навчальний посібник / за наук. ред. д-ра соц. наук, проф. Ю.П. Сурміна, д-ра іст. наук, проф. А.М. Михненка ; авт. кол. : Ю.П. Сурмін, А.М. Михненко, Т.П. Крушельницька та ін. Київ : НАДУ, 2011. 388 с.
10. Фесюнін В.М. Особливості правового регулювання взаємодії податкової служби з громадськістю. *Право і Безпека*. 2005. Т. 4. № 2. С. 111–114.
11. Янушевич Я.В. Особливості залучення інститутів громадянського суспільства до забезпечення сфери оподаткування в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 3. С. 297–301.
12. Gangl K., van Dijk W.W., van Dijk E., Hofmann E. Building versus maintaining a perceived confidence-based tax climate: Experimental evidence. *Journal of Economic Psychology*. 2020. № 81. 102310.
13. Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України : Постанова КМ України від 06 березня 2019 року № 227 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#n15> (дата звернення: 20.07.2021).
14. Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади : Постанова КМ України від 05 листопада 2008 року № 976 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/976-2008-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.07.2021).
15. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.07.2021).
16. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 01 липня 2010 року № 2411-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text> (дата звернення: 20.07.2021).
17. Про соціальний діалог в Україні : Закон України від 23 грудня 2010 року № 2862-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-17#Text> (дата звернення: 20.07.2021).
18. Про громадські об'єднання : Закон України від 22 березня 2012 року № 4572-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text> (дата звернення: 20.07.2021).

19. Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні : Указ Президента України від 26 лютого 2016 року № 68/2016 / Президент України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2016#Text> (дата звернення: 20.07.2021).

20. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Постанова КМ України від 03 листопада 2010 № 996 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.07.2021).

21. Склад Громадської ради при Державній податковій службі України : наказ ДПС України від 23 січня 2020 року № 24 (зі змінами) / Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/dlya-gromadskosti/gromadska-rada/sklad-gromadskoi-radi/> (дата звернення: 20.07.2021).

22. Орієнтовний план проведення Державною податковою службою України консультацій із громадськістю на 2021 рік. *Офіційний сайт ДПС України*. URL: <https://tax.gov.ua/dlya-gromadskosti/dpa-i-gromadskist/orientovniy-plan-konsultatsiy-iz-grom/> (дата звернення: 01.08.2021).

23. Про затвердження місії та стратегічних цілей діяльності ДПС до 2022 року : Наказ ДПС України від 10 грудня 2019 року № 205 (зі змінами) / Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/nakazi-pro-diyalnist/74131.html> (дата звернення: 20.07.2021).

24. Про затвердження Плану заходів із реалізації стратегічних цілей діяльності ДПС до 2022 року : Наказ ДПС України від 30 липня 2020 року № 376 / Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/nakazi-pro-diyalnist/74704.html> (дата звернення: 20.07.2021).

25. Про утворення Проектного офісу реформ при Державній податковій службі України : Наказ ДПС України від 21 травня 2020 року № 222 / Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/nakazi-pro-diyalnist/74663.html> (дата звернення: 20.07.2021).

26. Про організацію співпраці : Наказ ДПС України від 12 червня 2020 року № 269 / Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/nakazi-pro-diyalnist/74610.html> (дата звернення: 20.07.2021).

27. Про затвердження пам'яток для працівників апарату ДПС : Наказ ДПС України від 14 липня 2021 року № 687 / Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/nakazi-pro-diyalnist/75869.html> (дата звернення: 20.07.2021).

28. Про набори даних, які підлягають оприлюдненню (оновленню) у формі відкритих даних : Наказ ДПС України від 25 листопада 2019 року № 181 (зі змінами) / Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/nakazi-pro-diyalnist/73943.html> (дата звернення: 20.07.2021).

29. Про затвердження Правил етичної поведінки в органах Державної податкової служби (зі змінами) : Наказ ДПС України від 02 вересня 2019 року № 52 / Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/nakazi-pro-diyalnist/73616.html>. (дата звернення: 20.07.2021).

30. Гмирін А.А. Україна потребує системного та комплексного реформування податкової системи. URL: <https://blog.liga.net/user/agmirin/article/34387> (дата звернення: 20.07.2021).

31. План заходів з реалізації стратегічних цілей діяльності ДПС та звіти про його виконання. *Офіційний сайт ДПС України*. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/430665.html> (дата звернення: 20.07.2021).

32. Звіти про публічне громадське обговорення. *Офіційний сайт ДПС України*. URL: <https://tax.gov.ua/dlya-gromadskosti/dpa-i-gromadskist/gromadske-obgovorennya/zviti-pro-publichne-gromadske-obgovor/zviti-pro-publichne-gromadske-obgovor> (дата звернення: 20.07.2021).

33. Меморандуми та договори про співпрацю. *Офіційний сайт ДПС України*. URL: <https://tax.gov.ua/dlya-gromadskosti/dpa-i-gromadskist/memorandumi-ta-dogovori/pro-spivpratsyu/> (дата звернення: 20.07.2021).